

isf

INSPEKTIONEN FÖR
SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Rapport 2010:10

Den nya
pensionsmyndigheten

– En förstudie

isf

Rapport 2010:10

Den nya
pensionsmyndigheten

En förstudie

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen

Stockholm 2010

Rapporten kan beställas från Inspektionen för socialförsäkringen.

Beställningsadress:

Inspektionen för socialförsäkringen

Box 202

101 24 Stockholm

Telefon: 08-58 00 15 00

E-post: registrator@inspsf.se

Webb: www.inspsf.se

Tryckt av E-print

Stockholm 2010

Innehåll

Generaldirektörens förord	5
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte.....	7
1.3 Metod.....	8
1.4 Disposition	8
2 Pensionssystemet	9
2.1 Ett reformerat pensionssystem.....	9
2.2 Ålderspensionens olika delar	10
2.2.1 Allmän pension.....	10
2.2.2 Tjänstepension	11
2.2.3 Privat sparande	11
2.2.4 Pensionsrelaterade förmåner.....	11
2.3 Pensionssystemets finansiering.....	11
2.3.1 Avgiftsfinansierad verksamhet	12
2.3.2 AP-fondernas roll i pensionssystemet.....	12
2.3.3 Anslagsfinansierad verksamhet	13
2.3.4 Pensionssystemets administrationskostnader	13
3 Den nya pensionsmyndigheten	15
3.1 En ny pensionsadministration	15
3.2 Styrning av Pensionsmyndigheten.....	16
3.2.1 Riksdagens styrning.....	17
3.2.2 Regeringens styrning.....	17

3.2.3	Myndigheters styrning.....	20
3.2.4	Pensionsmyndighetens interna styrning.....	20
3.3	Pensionsmyndighetens organisation	22
3.3.1	Linjeorganisation	22
3.3.2	Processorienterad verksamhet	23
3.3.3	Projekt.....	23
3.4	Information till medborgarna.....	24
3.4.1	Mål om förbättrad information	24
3.4.2	Kommunikation med pensionssparare och pensionärer.....	25
3.5	Pensionsmyndighetens kostnader och finansiering.....	26
3.5.1	Effektivare administration	26
3.5.2	Pensionsmyndighetens förvaltningskostnader.....	27
3.5.3	Kostnader för samverkan	27
3.5.4	Pensionsmyndighetens finansiering.....	28
3.6	Samarbetet med Försäkringskassan	29
3.6.1	Samarbetets organisation	29
3.6.2	Utbetalning	30
3.6.3	IT-tjänster	31
3.6.4	Lokalkontor och serviceplatser.....	31
3.6.5	Administration och intern service.....	31
4	Diskussion och analys	33
4.1	Förbättrad information och minskade kostnader.....	33
4.2	Två blir en.....	35
4.3	Utmaningar för Pensionsmyndigheten.....	37
4.4	Frågor att studera vidare	42
	Bilaga – Ordlista.....	43
	Noter.....	45

Generaldirektörens förord

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har till uppgift att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. Med systemtillsyn avses granskning av om regelverket tillämpas korrekt och enhetligt. Med effektivitetsgranskning avses granskning av om en verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.

Sedan den 1 januari 2010 administreras ålderspensionerna och relaterade förmåner av Pensionsmyndigheten, bildad genom en sammanslagning av delar av Försäkringskassan med Premiépensionsmyndigheten. Bakom sammanslagningen låg dels en ambition att förbättra informationen om pensionerna, dels en strävan att sänka kostnaderna för administrationen av pensionerna.

ISF har mot denna bakgrund inlett ett flerårigt projekt för att följa den nya myndighetens etablering och undersöka i vilken utsträckning de uttalade målen för nybildningen uppnås. Föreliggande rapport är en förstudie, som innehåller en översikt över det gällande regelverket och identifierar områden för fördjupade studier. De två centrala frågorna i det fortsatta arbetet kommer att vara hur väl den nya myndigheten lyckas med sitt informationsuppdrag respektive hur de administrativa kostnaderna för pensionssystemet utvecklas. I båda fallen gäller naturligtvis att Pensionsmyndigheten inte ensam avgör utfallet.

Rapporten är skriven av Stina Eklund (projektledare), Katarina Alfredsson och Susanne Eliasson.

Stockholm i december 2010

Per Molander

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Socialförsäkringens utgifter motsvarar drygt 15 procent av BNP (2009) och drygt hälften av dessa utgifter utgörs av ålderspension och pensionsrelaterade förmåner.¹ Sedan 1 januari 2010 finns en ny myndighet som ansvarar för administrationen av det svenska pensionsystemet; Pensionsmyndigheten. Tidigare var administrationen av den allmänna pensionen och pensionsförmånerna huvudsakligen delad mellan Försäkringskassan och Premiepensionsmyndigheten (PPM). Ett delat ansvar för ålderspensionen innebar också ett delat ansvar i kontakten gentemot medborgarna. Genom att samla pensionsadministrationen i en myndighet ville regeringen stärka medborgarnas tillgång till information och service, eftersom man ansåg att ett delat ansvar i kontakten gentemot medborgarna ledde till otydlig information. På sikt är tanken att en gemensam myndighet även ska skapa bättre förutsättningar för en effektivare administration till nytta för pensionssparare och pensionärer. I och med bildandet av Pensionsmyndigheten flyttades vissa delar av Försäkringskassans verksamhet till den nya myndigheten, och PPM avvecklades.

Pensionsmyndigheten är en av tre myndigheter vars verksamhet är särskilt utpekad i förordningen (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäringen (ISF) att ISF ska granska. I denna rapport redovisas resultatet av ISF:s första genomgång av Pensionsmyndighetens verksamhet.

1.2 Syfte

Denna inledande granskning av Pensionsmyndigheten har ett flertal syften. Genom att sammanföra två myndigheter och bilda Pensionsmyndigheten har pensionsfrågorna fått större fokus. En genomgång av Pensionsmyndighetens uppbyggnadsarbete vad gäller myndig-

hetens styrning, organisation och verksamhet har därför varit en central del av arbetet med denna första rapport.

I denna granskning har fokus särskilt lagts på att beskriva hur Pensionsmyndigheten under sin första tid arbetar med regeringens mål avseende en effektivare pensionsadministration och förbättrad information om hela pensionen till pensionssparare och pensionärer. Den första tiden efter en myndighets bildande präglas av behovet av att skapa nya rutiner och få verksamheten att fungera. Det är dock viktigt att under denna tid inte förlora fokus på motiven bakom bildandet av myndigheten.

Slutligen har granskningen syftat till att identifiera frågor som skulle kunna ställas i kommande granskningsprojekt inom pensionsområdet.

1.3 Metod

I underlaget har ingått dokument rörande Pensionsmyndighetens styrning och organisation, såsom författningar, regleringsbrev, arbetsordning och verksamhetsplan. ISF har också varit i kontakt med Pensionsmyndighetens generaldirektör, samtliga stabs- och avdelningschefer samt ett antal mellanchefer och medarbetare med specialistkunskap.

1.4 Disposition

Rapporten är indelad i fyra kapitel och följer i stort de olika huvudsyften som granskningen har. Kapitel 2 tar avstamp i en historisk beskrivning av hur pensionssystemet har utvecklats till nuvarande system. Kapitlet innehåller även en beskrivning av systemets olika förmåner och en beskrivning av systemets finansiella dimension. Kapitel 3 är en beskrivning av den nya pensionsmyndigheten. Det tar sin utgångspunkt i utvecklingen av pensionsadministrationen och går sedan igenom Pensionsmyndighetens styrning och organisation. Kapitel 4 går även igenom myndighetens uppdrag och samarbetet med Försäkringskassan. I kapitel 4 diskuteras och analyseras frågeställningar om och kring Pensionsmyndigheten som ISF har mött under arbetets gång. Slutligen lyfts ett antal frågor som är av intresse att studera vidare.

2 Pensionssystemet

En grundtanke med ålderspension är att en del av inkomsten som förvärvas i arbetsför ålder skjuts upp till framtida konsumtion, det vill säga en omfördelning över livsrymden. I praktiken finansierar personer i förvärsaktiv ålder merparten av försörjningen för dem som är pensionärer samma år. Pensionssystemet ger även viss omfördelning mellan inkomstgrupper. Dagens pensionssystem är konstruerat för att vara stabilt på lång sikt genom att automatiskt följa den samhälls-ekonomiska och demografiska utvecklingen. Nedan följer en beskrivning av pensionssystemets historiska utveckling och nuvarande reformerade system.

2.1 Ett reformerat pensionssystem

Under 1900-talet har ålderspensionssystemet gått från att vara ett behovsprövat system med rötter i fattigvården till ett system med allt starkare betoning på generella och inkomstrelaterade försäkringar.

Föregående pensionssystem infördes år 1960, då lagen (1959:291) om försäkring för allmän tilläggspension (ATP) trädde i kraft. I och med ATP-lagen infördes inkomstbortfallsprincipen, vilken innebar att pensionsförmånerna anpassades till individens inkomster före pensioneringen. Motiven bakom ATP var bland annat att förbättra de ekonomiska förhållandena för äldre och att utjämna pensionerna mellan olika grupper. Eftersom man relativt snabbt ville genomföra en höjning av pensionärernas standard utformades ATP som ett fördelnings-system, det vill säga de förvärsaktivs inkomster finansierade samma års pensioner.²

Den grundläggande strukturen i pensionssystemet behölls under flera decennier, men diskussionen om att systemet borde ses över intensifierades under 1980-talet. En orsak till att den dåvarande regeringen ville göra en översyn var att kostnaden för den allmänna pensionen

steg kraftigt. Antalet ATP-pensionärer med fler intjänandeår och högre ATP-poäng hade ökat. Den låga tillväxten under andra halvan av 1970-talet innebar försämringar av den offentliga sektorns finanser. Detta och ATP-systemets svaga koppling till samhällsutvecklingen gjorde att systemet hamnade i obalans.³

Principerna för ett nytt pensionssystem presenterades av Pensionsarbetsgruppen i betänkandet *Reformerat pensionssystem* (SOU 1994:20). En ny princip jämfört med tidigare pensionssystem var att hela livsinkomsten skulle räknas till pensionen, den så kallade livsinkomstprincipen. Tidigare var det bara de femton bästa inkomst-åren som räknades. Det nya systemet skulle även vara avgiftsbestämt. Det tidigare systemet var förmånsbestämt, vilket innebar att nivån på pensionen bestämdes i förväg och att avgiftssatsen anpassades därefter. I ett avgiftsbestämt system bestäms avgiften först, och utfallet beror på avgiftsinbetalningarnas värdeutveckling. Dessutom föreslogs att en del av pensionssystemet skulle utformas som ett premiereservsystem där pensionen är avhängig avkastningen på kapital.

Förslaget om ett reformerat pensionssystem antogs av riksdagen samma år. Under åren 1994-1998 arbetades den detaljerade lagstiftningen fram, och det reformerade systemet trädde i kraft år 1999. Reformeringen av ålderspensionen medförde även att andra delar av pensionen (till exempel efterlevandepension och dåvarande förtidspension) reformerades samt att dåvarande Allmänna pensionsfonden (AP-fonden) utvecklades. År 2003 var samtliga delar av pensionsreformen på plats.

Aktörer, förutom Pensionsmyndigheten, inom nuvarande pensionssystem är: Försäkringskassan, AP-fonderna, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Konjunkturinstitutet. Socialdepartementet är ansvarigt för Pensionsmyndigheten⁴ och för Försäkringskassan, medan Finansdepartementet är ansvarigt för övriga myndigheter.

2.2 Ålderspensionens olika delar

2.2.1 Allmän pension

Den allmänna pensionen är den statliga pension som Pensionsmyndigheten ansvarar för. Den består av inkomstpension, tilläggs-pension, premiepension och garantipension. Inkomst- och premie-

pension är inkomstgrundad pension. Personer födda före år 1938 omfattas helt av ATP-systemet och för dessa individer benämns den inkomstgrundade pensionen tilläggs pension. Garantipensionen står för grundtryggheten i systemet för de individer som har haft liten eller ingen inkomst.

2.2.2 Tjänstepension

Utöver den allmänna pensionen har de flesta som förvärvsarbetar även tjänstepension via kollektivavtal. Avtalsförsäkringar, eller kollektivavtalsreglerade ersättningar, är kompletterande ersättningar. Drygt 90 procent av alla löntagare omfattas av avtalsförsäkringar. Av egenföretagarna saknar en stor del kompletterande försäkringar av det slag som anställda i regel har.

2.2.3 Privat sparande

Förutom allmän pension och tjänstepension har många personer ett privat pensionssparande. År 2008 hade 30 procent av inkomsttagande kvinnor och 26 procent av inkomsttagande män privat sparande⁵. Det privata pensionssparandet är helt frivilligt och något individen själv tar ställning till behovet av.

2.2.4 Pensionsrelaterade förmåner

Utöver den allmänna pensionen finns vissa pensionsrelaterade förmåner som Pensionsmyndigheten ansvarar för. Exempel på dessa är efterlevandepension (EP), som ska täcka en viss del av den försörjning som den avlidna bidrog med, bostadstillägg till pensionärer (BTP), som är ett tillägg för att betala boendet samt äldreförsörjningsstöd som är ett stöd om de andra pensionsförmånerna är mycket låga.

2.3 Pensionssystemets finansiering

I och med pensionsreformen utgör stora delar av den allmänna pensionen ett autonomt system som vid sidan av statsbudgeten ska bära sina egna kostnader. Inkomst- och premiepensionen finansieras genom avgifter från AP-fonderna respektive fonderna i premiepensionssystemet. Dessa har i sin tur finansierats via arbetsgivar-

avgifterna. Garantipensionen finansieras genom anslag på statsbudgeten.

2.3.1 Avgiftsfinansierad verksamhet

Sammanlagt är pensionsavgiften 18,5 procent av pensionsunderlaget, det vill säga den pensionsgrundande inkomsten (PGI) och det pensionsgrundande beloppet⁶. Det finns tre olika pensionsavgifter:

- Allmän pensionsavgift: 7 procent av lönen och ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna (ej sjuk- och aktivitetsersättning).
- Arbetsgivaravgift: 10,21 procent av anställdas lön, betalas av arbetsgivarna. Motsvarar egenavgift för egenföretagare.
- Statlig ålderspensionsavgift: 10,21 procent om individen har pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna; 18,5 procent om individen har sjuk- eller aktivitetsersättning. Finansieras genom allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften på 18,5 procent av pensionsunderlaget fördelas ut på inkomst- och premiepensionen⁷. Inkomstpensionen är ett fördelningssystem, vilket innebär att 16 procent av avgiften som betalas in av förvärvsaktiva personer betalas ut som pension till samma års pensionärer. Till premiepensionssystemet går 2,5 procent av avgiften till individuella premiepensionskonton, där medlen fördelas ut efter de enskildas val av premiepensionsfonder.

2.3.2 AP-fondernas roll i pensionssystemet

AP-fonderna har sitt ursprung i första, andra och tredje fondstyrelsen, som bildades 1960 i samband med att ATP infördes. Sina nuvarande former har AP-fonderna haft sedan år 2001. Då började nya identiska placeringsregler gälla för Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna, placeringsregler som ger fonderna möjlighet att investera i flertalet tillgångsslag. Fonderna ska dock verka självständigt var för sig och ha egna planer för placeringspolicy, ägarpolicy och riskhanteeringsplaner. Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, med möjlighet att placera i små och medelstora företag. Sjunde AP-fonden har en annan roll i pensionssystemet än övriga AP-fonder. Den förvaltar medel inom premiepensions-

systemet, bland annat åt individer som inte gjort egna val inom systemet.

Pensionsavgiften som betalas in till inkomstpensionen går via Första till Fjärde AP-fonderna som fyller på (buffrar) ifall inkommande pensionsavgift understiger (överstiger) samma års pensionsutbetalningar. Sjätte AP-fonden är betydligt mindre än övriga AP-fonder, men tilldelas heller inte några medel av pensionsinbetalningarna. Den fungerar enbart som en buffertfond som medel tas från ifall avgiftsnettot (dvs. inbetalda avgifter minus pensionsutbetalningar) är negativt.

Avgiftsnettot blev negativt år 2009, vilket är första gången sedan 1999. År 2009 kom det in 203 miljarder kronor i pensionsavgifter, medan det betalades ut 217 miljarder kronor i inkomstpensioner. Det negativa resultatet förklaras huvudsakligen av lägre inkomster samt försämrad konjunktur under år 2008⁸. Samma år översteg pensionskulden tillgångarna i systemet, vilket innebar att inkomstpensionen sänktes år 2010⁹. Den kommer även att sänkas år 2011.

2.3.3 Anslagsfinansierad verksamhet

Garantipensionen och de pensionsrelaterade förmånerna finansieras med anslag via statsbudgeten. Sedan år 2008 har utgifterna för ersättning vid ålderdom minskat och prognoser tyder på en fortsatt minskning de närmaste åren.¹⁰ Att utgifterna minskat beror framför allt på att antalet personer med garantipension har minskat. Det i sin tur beror på att behovet av garantipension avtar i takt med att antalet personer med inkomst- och premiepension ökar samt att den genomsnittliga beloppsnivån för pensioner stiger. Garantipension, BTP och äldreförsörjningsstöd är exempel på förmåner som sänks i och med att inkomstpensionen ökar. Detta innebär att höjda inkomstrelaterade pensioner minskar kostnaden och därmed anslagen för dessa förmåner.

2.3.4 Pensionssystemets administrationskostnader

Pensionssystemet genererar administrationskostnader¹¹ som också ska täckas antingen via avgifter eller via anslag. Administrationskostnaden för exempelvis inkomstpensionen ska finansieras med avgifter via AP-fonderna. De kostnader som uppkommer för garantipensionen finansieras med anslag via statsbudgeten. Dessa kostnader ska inte förväxlas med utgifter för pensioner.

Pensionssystemets totala administrationskostnader för inkomst- och premiepensionen uppgick år 2009 till drygt 4,3 miljarder kronor. Av dessa 4,3 miljarder kronor står inkomstpensionen för knappt 2,6 miljarder kronor och premiepensionen för drygt 1,7 miljarder kronor. Eftersom dessa delar av pensionssystemet är autonoma, innebär högre administrationskostnader lägre framtida pensioner för pensions-sparare. Både inkomst- och premiepensionens administrations-kostnader har minskat de senaste åren.¹²

3 Den nya pensionsmyndigheten

3.1 En ny pensionsadministration

Efter det att pensionsreformens alla delar var på plats inleddes en mer intensiv diskussion om hur socialförsäkringsadministrationen och pensionsadministrationen skulle organiseras. Frågor som rör såväl möjligheterna att effektivisera socialförsäkringsadministrationen som att skapa nya och bättre förutsättningar att använda samhällets samlade resurser har behandlats i olika sammanhang, bland annat i utredningen Översyn av socialförsäkringsadministrationen (ANSA-utredningen)¹³, Premiepensionsutredningen¹⁴ och Pensionsadministrationsutredningen (PAN-utredningen)¹⁵. Utredningarna gav olika förslag på hur pensionsadministrationen skulle kunna organiseras, allt från en enda stor socialförsäkringsmyndighet till en självständig ålderspensionsmyndighet.

De problem som lyftes fram med ett delat ansvar för ålderspensionen kretsade främst kring individernas intjänandeperiod av pensionen. Frågorna handlade bland annat om gränsdragningsproblem mellan de två myndigheterna, svårigheter att säkerställa att rätt finansieringskälla belastades, bristande kostnadseffektivitet samt svårigheter för myndigheterna att ge en entydig och heltäckande bild av den framtida pensionen.

För att effektivisera den statliga förvaltningen och för att få en tydligare och mer överskådlig förvaltningsstruktur föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2007¹⁶ en översyn av den statliga förvaltningen. Utgångspunkten för regeringens förslag var det nya förvaltningspolitiska målet, som är det övergripande målet för hela statsförvaltningen. Målet lyder: ”En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete”¹⁷.

I budgetpropositionen för 2008¹⁸ återkom regeringen till frågan om hur den framtida pensionsadministrationen skulle hanteras. Man menade att alternativet med en ny ålderspensionsmyndighet där pensionsrelaterade förmåner också inkluderades behövde analyseras före ett ställningstagande. Detta arbete bedrevs inom Pensionsmyndighetsutredningen (PMU), som 2008 började förbereda och genomföra bildandet av en ny pensionsmyndighet¹⁹.

I budgetpropositionen för år 2010²⁰ redogör regeringen närmare för motiven bakom bildandet av Pensionsmyndigheten:

”Ett viktigt motiv för att föra samman pensionsadministrationen till en särskild myndighet är att möjliggöra en mer samlad pensionsinformation och därmed förbättra förutsättningen för en ökad kunskap om pensionen och vad som påverkar den. Centralt är då naturligtvis information om den allmänna ålderspensionen. För de allra flesta har även tjänstepensioner stor betydelse och många har därutöver privat pensionssparande. För att på ett rimligt sätt kunna bedöma sin framtida pension behövs därför kunskap om alla delarna. En viktig uppgift för Pensionsmyndigheten är därför att utöver information om den allmänna ålderspensionen verka för en lättillgänglig och samlad bild av alla pensionsformer.

Ett annat skäl var en på sikt mer rationell administration. Eftersom pensionsystemet bär sina egna kostnader innebär lägre administrationskostnader mindre belastning på pensionssystemet, till nytta för pensionärer och pensionssparare.”

Motiven tydliggör att regeringen eftersträvade förbättrad information till pensionssparare och pensionärer samt en mer kostnadseffektiv administration genom att bilda Pensionsmyndigheten.

Den 1 januari 2010 startade Pensionsmyndigheten sin verksamhet. Den nya myndigheten ansvarar för handläggning och administration av den allmänna pensionen och tillhörande pensionsförmåner. Försäkringskassan är utbetalande myndighet för pensionerna respektive pensionsförmånerna.

3.2 Styrning av Pensionsmyndigheten

Styrning är ett system för att hantera information om vad myndigheten ska prestera, hur den ska vara organiserad, hur den ska ledas samt vilka resurser verksamheten får disponera. De politiska målen och prioriteringarna översätts till långsiktiga mål och strategier och vidare till kortsiktiga mål och handlingsplaner inom myndigheten. Resursutnyttjandet kan vara mer eller mindre effektivt beroende på

hur informationen om statsmakternas mål och prioriteringar har tolkats och förstått av dem som arbetar i den operativa verksamheten. Styrningen av Pensionsmyndigheten sker på olika nivåer från riksdag och regering ner till den interna operativa verksamheten.

3.2.1 Riksdagens styrning

Riksdagens styrning av Pensionsmyndigheten sker till största delen genom lagstiftning. De lagar som Pensionsmyndigheten har att tillämpa är framför allt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, lagen (1998:702) om garantipension och lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer med flera.

Förutom ovanstående lagstiftning, som är specifik för Pensionsmyndigheten, finns lagstiftning av mer generell natur som vanligtvis tillämpas av alla statliga myndigheter. Förvaltningslagen (1986:223) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är exempel på sådan generell lagstiftning.

I budgetpropositionen läggs årligen fast riktlinjer för Pensionsmyndighetens verksamhet och ramarna för myndighetens anslags-tilldelning.

3.2.2 Regeringens styrning

Regeringen beslutar om de mer detaljerade förutsättningarna för Pensionsmyndighetens verksamhet. Detta sker dels genom förordningen med instruktion för myndigheter, dels genom det årliga regleringsbrevet. Utöver instruktionen och andra mer generella förordningar om myndighetsstyrning finns mer specifika förordningar på pensionsområdet. Exempel på sådana är förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension och förordningen (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension med flera förmåner.

Instruktion för Pensionsmyndigheten

Regeringen beslutar om en instruktion för varje myndighet. I Pensionsmyndighetens instruktion²¹ är myndighetens formella uppdrag och ansvarsområden fastställda. Av instruktionen framgår att Pensionsmyndigheten är förvaltningsmyndighet för ålderspensions-systemet och att myndigheten ska:

- ge allmänheten information om pensioner och vissa andra förmåner,
- informera och ge pensionssparare och pensionärer en samlad bild av hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek, hur stor pensionen kan antas bli och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen,
- följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle,
- säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott,
- verka för lagenlighet och enhetlighet vid rättstillämpningen för bestämmande av pensionsgrundande inkomst,
- medverka i EU-arbetet och annat internationellt samarbete samt vid behov representera Sverige inom sitt verksamhetsområde och
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet.

Myndigheten ska också säkerställa att kostnader för olika försäkringsområden finansieras genom rätt finansieringskälla.

Pensionsmyndighetens regleringsbrev

Regleringsbrevet är regeringens viktigaste instrument för att operativt styra myndigheternas verksamhet. Av Pensionsmyndighetens regleringsbrev²² framgår vilka anslag myndigheten har till sitt förfogande och vad inom myndighetens ansvarsområde som ska prioriteras.

Under år 2010 ska Pensionsmyndigheten särskilt prioritera att övergången till den nya organisationen sker med minsta möjliga störning och att utbetalningar sker snabbt och rätt och att fondhandeln fungerar effektivt.

För budgetåret 2010 är de övergripande politiska målen för Pensionsmyndigheten följande:

- Personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall.

- Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas med låga kostnader och till nytta för pensionärer och pensions sparare.
- Informationsgivningen ska ge pensions spararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den.

I regleringsbrevet ges myndigheten även ett tiotal mer specifika uppdrag såsom redovisning av kostnadsfördelningsmodell, utgifts-prognoser och erfarenheter från myndighetens första halvår.

Särskilda regeringsuppdrag

Utöver den årliga styrningen av verksamheten som formuleras i regleringsbrevet kan myndigheterna ges särskilda uppdrag av regeringen under löpande verksamhetsår. Ett exempel på detta är Pensions-myndighetens uppdrag att arbeta för en bättre och mer samlad pensionsinformation²³ (se vidare avsnitt 3.4).

Förordningar om generell styrning av myndigheter

Regeringen har beslutat om ett antal förordningar som rör generell styrning av myndigheter. Syftet med dessa förordningar är att stärka regeringens styrning av myndigheterna och tydliggöra kraven på myndigheternas ledning. De främsta förordningarna som reglerar intern styrning och kontroll för förvaltningsmyndigheter under regeringen är:

- myndighetsförordningen (2007:515),
- förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll,
- internrevisionsförordningen (2006:1228) och
- förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Intern styrning och kontroll kan beskrivas som den process som har till syfte att myndigheter ska kunna fullgöra de krav som framgår av 3 § myndighetsförordningen (2007:515)²⁴. Detta innebär att Pensions-myndighetens ledning, det vill säga styrelsen, ska se till att myndigheten bedriver sin verksamhet effektivt och enligt gällande rätt samt enligt de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Euro-

peiska Unionen. Vidare ska verksamheten redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt och myndigheten ska hushålla väl med statens medel.

3.2.3 Myndigheters styrning

Föreskrifter och allmänna råd

Regeringen har i förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll, internrevisionsförordningen (2006:1228) samt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag delegerat till Ekonomistyrningsverket (ESV) att meddela de föreskrifter som behövs för verkställighet respektive tillämpning av förordningarna. Föreskrifterna är bindande och innehåller mer detaljerade regler än vad förordningarna gör. Dessa föreskrifter ligger också till grund för styrningen av Pensionsmyndigheten. Vidare har ESV utfärdat allmänna råd på området. De allmänna råden är till skillnad från föreskrifterna inte bindande utan ska ses som generella rekommendationer. Därutöver finns det såväl föreskrifter och allmänna råd på pensionsområdet som utfärdas av Pensionsmyndigheten.

3.2.4 Pensionsmyndighetens interna styrning

Som grund för den interna styrningen av verksamheten har Pensionsmyndigheten tagit fram en styrmodell. Nedan beskrivs styrmodellens uppbyggnad.

Styrmodell

Pensionsmyndighetens styrmodell beskriver myndighetens uppdrag av regeringen och myndighetens vision. Visionen har myndigheten sedan brutit ned i mål, strategier, verksamhetsområde, aktiviteter och värden.

Pensionsmyndighetens vision är:

”Vi gör pensioner enklare – för att alla ska kunna leva i nuet”.

Utifrån visionen har Pensionsmyndigheten formulerat sju långsiktiga mål: alltid rätt, alltid i tid, kundmöten som skapar värde, lätt att förstå hela pensionen och göra medvetna val, drivande samarbetspartner, engagemang och goda prestationer samt kostnadseffektiv verksamhet.²⁵ Genom verksamhetsplanering har myndigheten därefter över-

satt de långsiktiga målen till kortsiktiga mål. Aktiviteter för att nå målen konkretiseras sedan dels genom tolv utvecklingsprojekt (se avsnitt 3.3.3), dels genom kortare projekt och aktiviteter. Som vägledning för hur myndigheten ska nå målen har strategier arbetats fram. Ett överordnat strategiskt fokus är kostnadseffektivitet som på sikt ger möjlighet att omfördela verksamhetens resurser *från* tidsödande hantering, datainsamling och administration *till* mötet med pensionärer och pensionssparare samt till bättre styrning, analys, information och service.

Värdena beskriver hur myndigheten vill uppfattas och vad myndigheten ska kännetecknas av, såväl internt som externt. Enligt Pensionsmyndigheten är tanken att värdena ska vara vägledande för myndighetens förhållningssätt, bemötande och agerande. Värdeorden är ännu inte klarlagda utan myndigheten arbetar fram dem under hösten 2010 och våren 2011.

Verksamhetsuppföljning

En viktig komponent i styrning av myndigheter är verksamhetsuppföljning som ger ledningen ett löpande beslutsunderlag. De områden som Pensionsmyndigheten följer upp är ekonomi, verksamhetsmål, produktion, aktiviteter, utvecklingsprojekt och tjänster köpta av Försäkringskassan.

Under året utformas dokumentationen från verksamhetsuppföljningen för att den senare ska ligga till grund för årsredovisningen. Varje månad följer Pensionsmyndigheten upp ekonomi, vissa kortsiktiga mål och avvikelserapportering rörande aktiviteter och utvecklingsprojekt. Myndigheten genomför också kvartalsuppföljningar. Utöver de moment som månadsuppföljningen innehåller finns i kvartalsuppföljningen även en genomgång av identifierade risker och en analys av hur utvecklingen går mot de långa och korta målen.

Förvaltningsmodellen

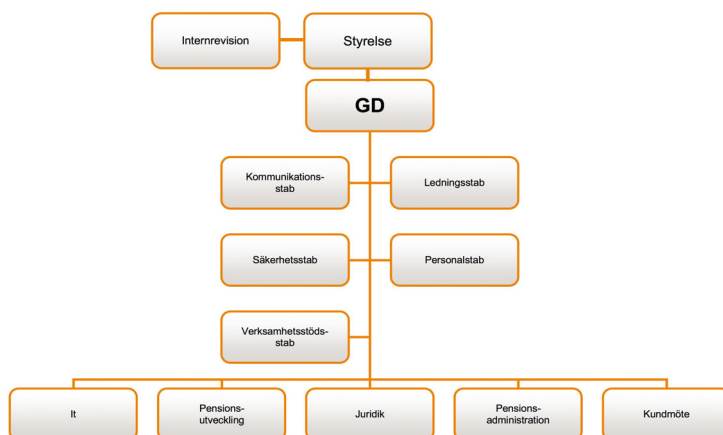
Pensionsmyndighetens förvaltningsmodell håller på att implementeras och ska ligga till grund för att styra utveckling och förvaltning av IT-stödet inom Pensionsmyndigheten och gentemot externa aktörer. Modellen är tänkt att tydligt visa vilka IT-system som ska förvaltas, att man arbetar med enhetliga begrepp och roller samt att myndigheten är välavgränsad gentemot externa parter.

3.3 Pensionsmyndighetens organisation

Pensionsmyndigheten har cirka 1 000 anställda fördelade på åtta orter i landet: Halmstad, Gävle, Karlstad, Luleå, Stockholm, Söderhamn, Visby och Växjö. Nedan följer en beskrivning av myndighetens organisation.

3.3.1 Linjeorganisation

Pensionsmyndigheten har en linjeorganisation som presenteras i figur 1²⁶.

Figur 1 Pensionsmyndighetens organisationsschema
Källa: Pensionsmyndigheten

Myndigheten leds av en styrelse som är utsedd av regeringen. Styrelsen, som består av sju personer, ansvarar inför regeringen för myndighetens verksamhet. Enligt Pensionsmyndighetens arbetsordning ska styrelsen i första hand ansvara för övergripande strategiska och långsiktiga frågor samt frågor av principiell karaktär. Exempel på frågor som styrelsen ska besluta om är verksamhetsplan och årsredovisning samt säkerställa att det finns en intern styrning och kontroll.

Generaldirektören är chef för myndigheten. Det är generaldirektören som ansvarar för och leder den löpande verksamheten i enlighet med styrelsens direktiv och riktlinjer.

Stabs- och avdelningscheferna är direkt underställda generaldirektören. Staberna och avdelningarna sköter det löpande arbete som normalt ingår i linjeverksamheten. Inom Pensionsmyndigheten sköter staberna exempelvis det övergripande arbetet inom kommunikation, säkerhet, personalfrågor, verksamhetsstöd och verksamhetsstyrning. Avdelningarna är bland annat ansvariga för myndighetens IT-verksamhet, statistik, analys och utvecklingsfrågor, rättstillämpning, administration av förmåner och information till pensionssparare och pensionärer.

I Pensionsmyndighetens arbetsordning²⁷ beskrivs stabernas och avdelningarnas ansvar och roller. Både staber och avdelningar har såväl ett strategiskt som operativt ansvar, dock arbetar avdelningarna med kärnverksamhet medan staberna har arbetsuppgifter med mer stödjande karaktär.

3.3.2 Processorienterad verksamhet

Enligt Pensionsmyndigheten ska verksamheten med handläggningen av förmånerna präglas av ett decentraliserat ansvar och beslutsfattande. Utöver linjeorganisationen finns därför också en processorienterad verksamhet inom avdelningen för pensionsadministration, där lokala plats- och enhetschefer är processägare. Processägarna ansvarar på nationell nivå för varje förmånsslag. Enligt myndighetens arbetsordning beslutar processägarna om verksamhetsplan och budget inom beslutad ram för ärendeprocesserna samt i ärenden som rör löpande verksamhet inom processerna.

I samtal med Pensionsmyndigheten framgår att myndigheten arbetar med att ärendeprocesserna ska förbättras utifrån ett rättsligt perspektiv. Bland annat har myndigheten inrättat ett regelråd för att stödja verksamheten och processerna. Arbetet med att förbättra rätts-säkerheten i processerna ingår även i projektet ”Kvalitet och kontroll”, se projekt nedan.

3.3.3 Projekt

Mot bakgrund av att Pensionsmyndigheten är nybildad och att många rutiner och processer därför behöver utvecklas har myndigheten lagt fram en utvecklingsplan för det första verksamhetsåret. Tanken med arbetet, förutom att utveckla rutiner och processer, är att komma till

rätta med myndighetens inledningsvis höga ärendebalanser och långa handläggningstider.

Utvecklingsarbetet har myndigheten samlat i en så kallad projektportfölj med tolv olika projekt som övergripande syftar till att automatisera och effektivisera ärendehandläggningen²⁸. Projektportföljen förvaltas av ledningsgruppen och omfattar dels ett antal juridiskt tvingande²⁹ projekt såsom reformering av premiepensionssystemet, dels internt beslutade projekt såsom att skapa en sammanhållen och mer automatiserad handläggning av den allmänna pensionen, förenklingar i handläggning och ansökningsförfarande, utveckla och förbättra de tjänster som erbjuds på webben, utveckla en långsiktig lösning för myndighetens utbetalningar samt att ta fram mål och strategier för myndighetens kvalitets- och kontrollarbete.

Utöver de myndighetsgemensamma utvecklingsprojekten bedriver varje stab och avdelning egna utvecklingsprojekt. Exempel på sådana projekt är att förenkla och förbättra samarbetet kring Minpension.se³⁰, att etablera system och rutiner för att följa upp serviceåtagande samt att ta fram bättre beslutsstöd för pensionsspararna inom premiepensionen.

3.4 Information till medborgarna

3.4.1 Mål om förbättrad information

Ett av regeringens motiv för bildandet av Pensionsmyndigheten var att förbättra informationen om ålderspensionen. När Försäkringskassan och PPM hade delat ansvar, pekade ett antal utredningar på svårigheterna för de båda myndigheterna att kunna ge samlad information till medborgarna. Regeringen menade att medborgarnas behov av information och kunskap var större i och med det nya ålderspensionssystemet. Eftersom systemet bygger på livsinkomstprincipen och intjänandetiden har ökat i betydelse, menade man att tiden före pensioneringen bör komma mer i fokus. Därför inbegriper numera de övergripande politiska målen även ett mål om förbättrad information till pensionssparare och pensionärer (se avsnitt 3.2.2).

I samband med inrättandet av Pensionsmyndigheten gav regeringen i april 2009³¹ en särskild samordare i uppdrag att se över dåvarande pensionsinformation till pensionsspararna. Uppdraget redovisades för regeringen i december 2009³². I rapporten framfördes bland annat att pensionsinformationen många gånger är ofullständig, förmedlas

styckevis och överlappande, att den förmedlas enligt olika informationsprinciper och att den inte bygger på bästa tillgängliga information. Rapporten visade också att de uppgifter som krävs för att kunna ge individuell pensionsinformation (exempelvis via Minpension.se) behöver utvecklas inom offentlig sektor.

Som ett svar på rapporten gav regeringen i juni 2010 ett förtydligt uppdrag³³ till Pensionsmyndigheten att arbeta för en bättre och mer samlad pensionsinformation till pensionärer och pensionssparare. Uppdraget inbegriper att samlat kunna ge information om såväl den allmänna pensionen som tjänstepensionen, och dessutom visa på hur eventuellt privat pensionssparande påverkar den samlade pensionen för pensionsspararen. Pensionsmyndigheten har även i uppdrag att informera om pensionen och pensionssystemet och hur olika livsval under intjänandetiden påverkar pensionen. Ett viktigt deluppdrag är att informera om premiepensionssystemets risker och möjligheter.

Som en följd av uppdraget har Pensionsmyndigheten tagit fram en plan för att förbättra pensionsinformationen för pensionsspararna och pensionärerna. Planen består av 13 huvudsakliga aktiviteter där myndigheten bland annat ska verka för en gemensam pensionsprognosstandard inom branschen, att utveckla Minpension.se och att all statlig tjänstepensionsinformation samlas i en försändelse. Myndigheten vill även utveckla samarbetet mellan aktörer på pensionsområdet och utreda ifall prognosen i orange kuvert kan kompletteras med en prognos av total förväntad tjänstepension.

Pensionsmyndigheten har även i uppdrag att informationen och kommunikationen ska ges utifrån de försäkrades och spararnas behov. Därför ska myndigheten utöver telefon, Internet och vanlig postgång även verka för att förutsättningar finns för personliga kundmöten på lokal nivå.

3.4.2 Kommunikation med pensionssparare och pensionärer

Pensionsmyndigheten arbetar med att utveckla konceptet ”det lokala kundmötet”, vilket idag står på tre ben: genom samarbetet med servicekontoren, Försäkringskassans lokalkontor och serviceplatser samt genom kundvägledare och informatörer.

Kundvägledarna har sin ordinarie anställning hos Pensionsmyndigheten antingen som handläggare eller i kundservice och har samtidigt

uppgifter att informera om den allmänna pensionen. Kundvägledarna både stöttar kunder ute på servicekontoren och informerar om pensionen och pensionssystemet vid informationsträffar. Cirka 20 individer (tio årsarbetskrafter) arbetar som kundvägledare utöver sina ordinarie tjänster hos myndigheten. Myndigheten har även projekt med vidareinformatörer där exempelvis LO:s informatörsnätverk ingår. Tanken är att utbilda de redan befintliga informatörerna i allmänna pensionsfrågor.

Inom Pensionsmyndigheten har Kommunikationsstaben och Kundmötesavdelningen gemensamt ansvar för att utveckla kommunikationen med pensionssparare och pensionärer. Kommunikationsstaben har ansvar att ta fram övergripande styrande dokument för kommunikation. Kundmötesavdelningen har ansvaret att förvalta och utveckla informationsverksamheten. I detta ingår bland annat att utbilda personal på servicekontoren samt att stötta kundvägledarna.

Under hösten 2010 arbetar Pensionsmyndigheten dessutom med att ta fram en generell manual för myndighetens budskap, en så kallad budskapsplattform. Denna manual ska ligga till grund för Pensionsmyndighetens externa kommunikation exempelvis i kundtjänst, i trycksaker och vid informationsmöten. Enligt myndigheten är arbetet med budskapsplattformen ett sätt att skapa enhetlighet i kommunikationen gentemot pensionssparare och pensionärer.

3.5 Pensionsmyndighetens kostnader och finansiering

3.5.1 Effektivare administration

Ett annat skäl till bildandet av Pensionsmyndigheten var att på sikt sänka de administrativa kostnaderna i ålderspensionssystemet. Pensionssystemet bär till stor del sina egna kostnader genom att administrationskostnader tas dels ur AP-fonderna, dels ur premiepensionsfonderna, se vidare avsnitt 2.3. Ett av problemen som diskuterades när Försäkringskassan och PPM hade delat ansvar var att det fanns svårigheter att säkerhetsställa att rätt finansieringskälla belastades.

Numera handlar ett av de övergripande politiska målen om effektivare administration och förvaltning. I Pensionsmyndighetens regleringsbrev för 2010 beskrivs detta övergripande politiska mål (se avsnitt 3.2.2). Utifrån detta övergripande politiska mål har Pensions-

myndigheten formulerat ett långsiktigt mål att verksamheten ska vara kostnadseffektiv till år 2013. I sin strategiska plan för 2010-2013³⁴ beskriver myndigheten målet som att myndighetens verksamhet ska ge största möjliga nytta för pengarna samtidigt som kostnaderna ska minska årligen. Delmål enligt myndigheten för att nå det långsiktiga målet är att myndigheten bland annat ska sträva efter att välja kostnadseffektiva lösningar och förenklningar; arbetssätt ska utvecklas snarare än att tillsätta mer resurser. Bland de projekt som Pensionsmyndigheten har beslutat (se avsnitt 3.3.2) ska projekten ”Effektivare ärendehantering” samt ”Långsiktig lösning för utbetalningar och fodringshantering” prioriteras för att möta målet om minskade administrationskostnader. Enligt Pensionsmyndigheten ska även samarbetet med Försäkringskassan effektiviseras.

3.5.2 Pensionsmyndighetens förvaltningskostnader

Pensionsmyndigheten har förvaltningskostnader³⁵ för att administrera den allmänna pensionen och pensionsrelaterade förmåner. För år 2011 beräknar myndigheten att de totala förvaltningskostnaderna uppgår till knappt 1,4 miljarder kronor, varav personal- och lokal-kostnader samt köp av tjänster från Försäkringskassan står för drygt 40 respektive 30 procent av kostnaderna. Pensionsmyndighetens förvaltningskostnader ska även de fördelas ut på rätt finansieringskälla, se vidare avsnitt 3.5.4. För 2011 beräknas fördelningen av kostnaderna från anslag och AP-fonder vardera stå för ca 40 procent och premiepensionsfonderna för ca 20 procent.³⁶

3.5.3 Kostnader för samverkan

Ur ett kostnadsperspektiv är i dagsläget Pensionsmyndighetens viktigaste samverkanspartner Försäkringskassan och Skatteverket.

Samverkan med Försäkringskassan

Pensionsmyndighetens samverkan med Försäkringskassan rör både pensionsrelaterade tjänster och icke pensionsrelaterade tjänster. De pensionsrelaterade tjänsterna rör drift och förvaltning av det systemstöd som är kritiskt för att hantera inkomstpension och pensionsrelaterade förmåner. Försäkringskassan sköter även utbetalningarna av allmän pension samt pensionsrelaterade förmåner på uppdrag av Pensionsmyndigheten. De icke pensionsrelaterade tjänsterna rör bland annat ekonomi- och personaladministration och internservice. För

2011 beräknas samverkan med Försäkringskassan kosta knappt 438 miljoner kronor, varav IT står för 45 procent av kostnaderna (se vidare avsnitt 3.6).

Samverkan med Skatteverket

Skatteverket medverkar i administrationen av ålderspensionen genom att ta in pensionsavgifterna. Dessutom beräknar Skatteverket den pensionsgrundande inkomsten (PGI). För år 2011 yrkade Skatteverket knappt 421 miljoner kronor för att hantera detta. Denna kostnad tas ur AP-fonderna och premiepensionsfonderna och belastar därmed inte direkt Pensionsmyndighetens budget.

Samverkan kring lokala kundmöten

Pensionsmyndigheten har i uppdrag att erbjuda personliga möten, och tillsammans med Försäkringskassan och Skatteverket samverkar myndigheten bland annat kring servicekontor. Fullt utbyggt till årsskiftet 2011/2012 ska antalet servicekontor vara 124 över hela landet. På servicekontoren ska medborgarna få hjälp med frågor, blanketter, broschyrer och enklare ärenden av servicehandläggare.

I väntan på att servicekontorsnätet ska vara fullt utbyggt samverkar Pensionsmyndigheten med Försäkringskassan i dess lokalkontor och kring serviceplatser. Fram till 2012 ger Försäkringskassan möjlighet till personliga möten i sina lokalkontor. Serviceplatser är en enkel servicenivå, där exempelvis broschyrplats köps in hos en kommun eller annan myndighet. För 2011 beräknar Pensionsmyndigheten kostnaden för samverkan kring lokala kundmöten till cirka 72 miljoner kronor, varav servicekontor motsvarar cirka 50 miljoner kronor (se vidare avsnitt 3.6.4).

3.5.4 Pensionsmyndighetens finansiering

Eftersom ålderspensionen till stor del ska bära sina egna kostnader är det viktigt att förvaltningskostnader hos Pensionsmyndigheten fördelas på rätt finansieringskälla: avgifter från AP-fonder och premiepensionsfonder samt anslag från statsbudgeten.

För att kunna fördela förvaltningskostnaden rätt har Pensionsmyndigheten utvecklat en kostnadsfördelningsmodell³⁷. Modellen delar upp kostnaderna i direkta och indirekta kostnader. Med direkta kostnader avses kostnader som normalt direkt kan hänföras till rätt kostnads-

bärare och med indirekta kostnader sådana som måste fördelas schablonmässigt.

Pensionsmyndigheten använder tidredovisade timmar och fördelning av direkta kostnader som fördelningsgrund för de indirekta kostnaderna. I ett första steg delas kostnaderna in i direkta eller indirekta kostnader beroende på hur timmarna är redovisade. I ett andra steg fördelas de indirekta kostnaderna beroende på utfallet av de direkta kostnaderna. Det är därmed det sammantagna utfallet för redovisade timmar och för direktkonterade kostnader som används vid fördelningen. Har exempelvis 40 procent av Pensionsmyndighetens totala kostnader bokförts direkt mot förvaltningsanslaget, får förvaltningsanslaget bära 40 procent av de gemensamma kostnaderna inom exempelvis administrativa stödverksamheter eller lokalkostnader.

Pensionsmyndighetens prognos för de totala förvaltningskostnaderna stämmer väl med PMU:s prognos. Däremot har arbetet med myndighetsbildningen visat på nya fördelningsproportioner mellan de olika finansieringskällorna. Beräkningar visar att premiepensionens andel av kostnaderna blir lägre när hanteringen sker inom en gemensam myndighet för hela pensionsadministrationen. Premiepensionens minskade del innebär att anslaget får finansiera en större del av framför allt gemensamma kostnader. AP-fondernas andel minskar även den något. I procent är kostnadsfördelningen mellan anslag, AP-fonder och premiepensionssystemet nu 40, 42 respektive 18 procent. Aktuella uppgifter vid tiden för framtagande av Pensionsmyndighetens budgetunderlag gav fördelningen 31, 44 och 25 procent.³⁸

3.6 Samarbetet med Försäkringskassan

3.6.1 Samarbetets organisation

En utgångspunkt i det förvaltningspolitiska målet är att statsförvaltningen ska vara rättssäker och effektiv utifrån ett medborgarperspektiv. I detta ingår att myndigheter ska samarbeta för att skapa nya tjänster, förbättra tillgängligheten, stärka medborgerligt engagemang och öka effektiviteten.

Det bilaterala samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan rör två områden: pensionsrelaterade tjänster och icke pensionsrelaterade tjänster. De *pensionsrelaterade tjänsterna* rör utbetalning och fordringshantering, drift och förvaltning av system-

stöd för utbetalning av inkomstpension, premiepension och pensionsrelaterade förmåner samt samverkan kring lokalkontor och serviceplatser. Inom detta område är Pensionsmyndigheten kravställare och Försäkringskassan har skyldighet att prioritera Pensionsmyndighetens krav och önskemål. De *icke pensionsrelaterade tjänsterna* rör bland annat ekonomi- och personaladministration och internservice. Inom detta område ges Pensionsmyndigheten möjlighet att ta del av Försäkringskassans etablerade lösningar. Myndigheten kan inte ställa krav att Försäkringskassan ska anpassa tjänsterna för att tillgodose specifika önskemål, men de har möjlighet att framföra synpunkter som Försäkringskassan kan ta med i sin utveckling. Avtalet om samarbete mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan är treårigt med möjligheter till förlängning och omsluter knappt 500 miljoner kronor per år.

Hos Pensionsmyndigheten ansvarar ledningsstaben för uppföljning och utveckling av överenskommelsen med Försäkringskassan. På ledningsstaben finns en samordare med övergripande ansvar inom myndigheten och i stort sett varje avdelning och stab har utsett tjänsteansvariga med ansvar för de specifika tjänsterna.

Motsvarande ansvar hos Försäkringskassan har ekonomistaben. Liksom Pensionsmyndigheten har Försäkringskassan en samordnare med övergripande ansvar samt utsedda tjänsteansvariga. Samordnarna hos Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan rapporterar i sin tur till en strategisk grupp som har ansvar att tertialvis rapportera till respektive myndighets generaldirektör om hur samarbetet fortgår.

3.6.2 Utbetalning

Utbetalningar av pensioner och förmåner genomförs av Försäkringskassan på Pensionsmyndighetens uppdrag. Utbetalning är en tjänst som inte enbart är av teknisk natur utan omfattar även viss manuell handläggning. Försäkringskassan sköter även fordringshanteringen av pensioner och pensionsrelaterade förmåner. I de fall där Pensionsmyndigheten har beslutat om återkrav och det övergår till statlig fordran, det vill säga om personen inte betalar inom 30 dagar, ska Försäkringskassan sköta fordringshanteringen.

3.6.3 IT-tjänster

De IT-tjänster som tillhandahålls av Försäkringskassan omfattar bland annat utveckling av pensionsrelaterade IT-lösningar, drift och förvaltning av ålderspensionsrelaterade IT-system och support. För IT-stödet rörande pensionssystemets premiepensionsdel svarar Pensionsmyndigheten i egenskap av systemägare. I samarbetet ingår även utveckling och samarbete inom ramen för arbetet med Minpension.se.

3.6.4 Lokalkontor och serviceplatser

Pensionsmyndigheten har behov av ett heltäckande nationellt nät för det personliga mötet fram tills dess att samtliga servicekontor är etablerade år 2012. Försäkringskassan kommer därför att ge möjlighet till personliga möten i sina lokalkontor under denna övergångsperiod.

På mindre orter där varken Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har lokala kontor samverkar myndigheterna kring serviceplatser (före detta samverkanskontor). Grundkonceptet är att myndigheterna köper en enkel servicenivå exempelvis plats för broschyrer av en kommun eller annan myndighet.

3.6.5 Administration och intern service

I de administrativa tjänsterna som Försäkringskassan utför på uppdrag av Pensionsmyndigheten ingår bland annat löneadministration, ekonomiadministration och intern service. Dessa tjänster är redan utarbetade hos Försäkringskassan, och Pensionsmyndigheten använder Försäkringskassans lösning genom avtal. Som tidigare nämnts kan Pensionsmyndigheten inte ställa krav på utformningen av dessa tjänster.

4 Diskussion och analys

I de föregående kapitlen redovisas hur Pensionsmyndigheten sedan inrättandet har arbetat med att utveckla sin verksamhet. Myndigheten har tagit sig an de möjligheter och utmaningar en sammanslagen pensionsmyndighet innebär. Utifrån de kontakter som ISF har haft med myndigheten finns det några frågeställningar som är viktiga att belysa närmare.

4.1 Förbättrad information och minskade kostnader

Den första tiden efter en myndighets inrättande präglas till stor del av att skapa nya rutiner och få verksamheten att löpa. Det är viktigt att under denna tid inte förlora fokus på motiven bakom bildandet av myndigheten och på dess huvuduppgift.

Informationsuppdraget ligger i fokus både genom den externa styrningen av Pensionsmyndigheten och i den interna styrningen av myndighetens verksamhet. Målet om förbättrad information återfinns såväl i myndighetens instruktion som i regleringsbrevet för år 2010. Pensionsmyndigheten har dessutom i ett särskilt regeringsbeslut fått i uppdrag att arbeta med att förbättra informationen till pensionssparare och pensionärer.

Pensionsmyndighetens tolkning av informationsuppdraget är att möjliggöra och skapa bättre förutsättningar för pensionssparare och pensionärer att ta del av och förstå informationen om hela pensionen. Både de långsiktiga och de kortsiktiga målen som Pensionsmyndigheten har utvecklat anknyter i stor utsträckning till informationsuppdraget. Majoriteten av de kortsiktiga projekt som myndigheten har startat under 2010 syftar till att förbättra informationen om och kommunikationen kring pensionen. I och med informationsuppdraget har myndigheten även inlett samarbete med aktörer på pensionsområdet.

Viktigt att ha i åtanke är att delar av resultaten från informationsinsatserna är utom myndighetens omedelbara kontroll, trots att ambitionen hos myndigheten är hög. Externa faktorer bör tas i beaktande vid uppföljningen av hur väl Pensionsmyndigheten kommer att lyckas med informationsuppdraget. I många projekt är myndigheten beroende av externa parter för att nå uppsatta mål. Ett exempel är arbetet med att förbättra informationen i det orange kuvertet, där möjligheten att även kunna redovisa bra information om tjänstepension är beroende av hur samarbetet med de försäkringsbolag som tillhandahåller tjänstepension fungerar.

Målet om att sänka de administrativa kostnaderna i pensionssystemet är däremot inte lika tydligt som informationsuppdraget. Detta gäller såväl den externa styrningen av Pensionsmyndigheten som myndighetens interna styrning av verksamheten. Målet om sänkta administrationskostnader återfinns i regleringsbrevet för år 2010, men är otydligt. Något särskilt regeringsuppdrag finns inte heller på detta område. Sammanfattningsvis är detta mål inte lika framträdande som informationsuppdraget.

Pensionsmyndighetens nuvarande tolkning av uppdraget är att minska kostnaderna inom den egna verksamheten och därmed hushålla med pensionssparares och pensionärens medel. Frågan är var myndigheten ska fokusera sina åtgärder: att förbättra den egna verksamhetens effektivitet eller att verka för att hela pensionssystemet effektiviseras eller bådadera.

Målet om att sänka de administrativa kostnaderna kan tolkas ur två perspektiv: dels ett internt perspektiv, dels ett helhetsperspektiv. Det interna perspektivet ger en snävare definition, där myndighetens egen verksamhet står i fokus. Detta perspektiv är självklart och har även relevans utifrån det förvaltningspolitiska målet. Ett helhetsperspektiv gällande hela systemet är svårare att uppnå resultat inom, eftersom myndigheten här är beroende av externa aktörer. I detta perspektiv ska även bland annat AP-fondernas och Skatteverkets kostnader för pensionssystemet beaktas. Det är emellertid inte självklart att de största vinsterna, i form av låga administrationskostnader till gagn för pensionssparare och pensionärer, går att uppnå genom insatser i den interna verksamheten, i vart fall inte efter en tid när vissa initiala effektiviseringsåtgärder har vidtagits.

Årliga mätningar av hur det orange kuvertet uppmärksammas och används visar att ytterligare förtydligad information om den allmänna pensionen är viktig. Men med tanke på de sänkningar av pensionerna som genomförts och som kommer att genomföras, bör även målet om sänkta administrationskostnader i allra högsta grad vara angeläget att uppnå. Pensionssystemet ska till stor del bära sina egna kostnader, och en effektivisering skulle därför direkt få en betydelse för pensionsparare och pensionärer.

4.2 Två blir en

Pensionsmyndigheten bildades genom att delar av Försäkringskassan och hela PPM fördes samman. Sammanslagningen av de båda myndigheterna föregicks av ett omfattande förberedelsearbete inom såväl Försäkringskassan som PPM under år 2009³⁹. I den projektorganisation, PMU, som förberedde och genomförde bildandet av Pensionsmyndigheten bedrevs ett antal projekt, bland annat för ärendehandläggning, kundmöte, IT, telefoni, webbplats, kommunikation, ledning/styrning, personal samt för ekonomi och utvärdering. Arbetet i projekten utfördes till stor del av personal från Försäkringskassan och PPM, men även av konsulter. PMU leddes till stora delar av den som var utsedd till generaldirektör för Pensionsmyndigheten. Detta förberedelsearbete var avgörande för att Pensionsmyndighetens organisation och verksamhet var i full gång redan vid inrättandet 1 januari 2010.

Att två myndigheter slås samman för att bilda en gemensam myndighet är intressant ur flera aspekter. De två tidigare myndigheterna var storleksmässigt olika. Försäkringskassan hade år 2009 drygt 12 000 årsarbetare anställda medan PPM hade knappt 200 anställda samma år⁴⁰. Verksamheter som är så olika stora skiljer sig vad gäller styrningen inom myndigheterna. Försäkringskassan har på grund av sin storlek ett betydande antal organisatoriska nivåer, medan PPM på grund av sin storlek hade kortare beslutsvägar.

De delar av den allmänna pensionen som administrerades inom Försäkringskassan, dvs. inkomst-, garantipension och pensionsrelaterade förmåner, utgjorde dessutom en relativt begränsad del av en större organisation där flera socialförsäkringsförmåner konkurrerade om resurserna. Antalet anställda som gick över till Pensionsmyndigheten från Försäkringskassan var drygt 700, vilket motsvarar cirka 6 pro-

cent av alla anställda inom Försäkringskassan år 2009. PPM i sin tur hade inga andra uppgifter än att administrera premiepensionen.

Försäkringskassans verksamhet inom pensionsområdet hade dessutom bedrivits på ett likartat sätt sedan mycket lång tid, från långt före införandet av ett nytt pensionssystem, medan PPM:s arbete med premiepension var en helt ny verksamhet i samband med bildandet av myndigheten. Detta påverkade hur stödsystem i de båda verksamheterna var uppbyggda. PPM, som bildades 1998, kunde bygga upp ett helt nytt stödsystem, medan Försäkringskassan i sin tur var tvungen att ta hänsyn till äldre system med inslag av manuell hantering för sin handläggning. Dessa skillnader i storlek, styrning och verksamhet leder naturligtvis till skillnader mellan myndigheterna.

Organisationskultur är något en ledning för en verksamhet alltid måste förhålla sig till. Nya organisationer innebär att verksamheten ska omformas i förhållande till det gamla och att nya beslutsvägar och ansvarsroller ska utvecklas. När den nya Pensionsmyndigheten startade sin verksamhet i januari 2010 kom cirka 75 procent av de anställda från Försäkringskassan, omkring 23 procent från PPM, och övriga var nyrekryteringar⁴¹.

I samtal med Pensionsmyndigheten har det framkommit att ledningen internt arbetar mycket med organisation, ledarskap, medarbetarskap och värderingar för att påverka och utveckla den interna organisationskulturen. I detta arbete har Pensionsmyndigheten bland annat ett arv från Försäkringskassan och PPM att ta hänsyn till. De delar av den allmänna pensionen som kom från Försäkringskassan har nu hamnat inom en myndighet som enbart är fokuserad på pensioner. Premiepensionen i sin tur får mindre utrymme, eftersom Pensionsmyndighetens uppdrag är bredare och premiepensionen dessutom är en mindre del av den allmänna pensionen.

Inom Pensionsmyndigheten får arbetet med organisationskulturen ett mycket konkret uttryck. Myndigheten har ett uppdrag att säkerställa att informationen och kommunikationen om den allmänna pensionen blir enhetlig. Gemensam syn och lika kommunikation till pensionssparare och pensionärer blir därför viktiga och konkreta områden för myndigheten att arbeta med.

Frågor som myndigheten får arbeta med internt är exempelvis hur den allmänna pensionen ska beskrivas. Vad är viktigast för att individen ska få hög pension - att arbeta länge eller att vara aktiv inom premiepensionen? Vad innebär det att vara ”aktiv” inom sin premiepension? En del av uppdraget är att individer ska få lika svar oberoende av vem inom myndigheten hon eller han vänder sig till, vilket gör detta interna arbete viktigt. Pensionsmyndigheten arbetar med dessa frågor, och diskussionen om myndighetens budskapsplattform (se avsnitt 3.4.2) är en viktig bas i detta arbete.

4.3 Utmaningar för Pensionsmyndigheten

En myndighet, flera organisationsprinciper

En organisatoriskt intressant fråga för Pensionsmyndigheten är hur den linjära organisationen möter den processorienterade verksamheten, tillsammans med projekten som finns inom Pensionsmyndigheten.

Pensionsmyndigheten har valt att organisera sig i en linjeorganisation. Samtidigt vill myndigheten decentralisera viss del av ansvaret för processerna till anställda närmare verksamheten. Projekten genomsvyr verksamheten, framför allt på ledningsnivå. Man hänvisar ofta till de tolv projekten och återkommande uppföljningar av projektstatus diskuteras inom ledningsgruppen.

Skärningarna mellan linjeorganisationen, processverksamheten och projekten finns på ett flertal ställen inom myndigheten. Exempelvis har handläggarna en linjeföring, och de ska samtidigt arbeta i processer med utpekade processägare för de enskilda försäkringarna och förmånerna. Kundvägledarna och informatörerna är ett annat exempel. De är anställda som handläggare eller i kundservice samtidigt som de har uppgifter att informera om den allmänna pensionen.

Pensionsmyndigheten har arbetat fram en detaljerad arbetsordning och det är av intresse att följa utvecklingen av hur organiseringen och styrningen av verksamheten faller ut. Frågor som skulle kunna vara intressanta att se närmare på är hur medarbetare uppfattar signaler och styrning, hur myndigheten undviker att uppgifter faller mellan stolarna eller att dubbelarbete uppkommer.

Samarbetet med Försäkringskassan

Samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har en utgångspunkt i det förvaltningspolitiska målet, i vilket det framgår att myndigheter ska samarbeta för att bland annat öka effektiviteten.

Kontakter med Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan tyder på att samarbetet upplevs ha inledande svårigheter. De två myndigheterna upplever sig som oerfarna och ovana i sina roller som beställare respektive leverantör, men myndigheterna ser förbättringsmöjligheter när rollerna utvecklas.

Utifrån det förvaltningspolitiska målet är det intressant att studera samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan närmare. Andra myndigheter kan lära vilka problem de kan möta och framgångsfaktorer som finns vid ett samarbete. En uppföljning bör beakta de förutsättningar myndigheterna har för samarbete. Andra intressanta frågor är hur prissättningen mellan myndigheterna fungerar, eftersom ingen myndighet ska subventionera den andras verksamhet, hur effektivt samarbetet är och vilka effekter det har på respektive myndighets kärnverksamhet.

Svårt att nå fram

Ett återkommande ämne i samtalen med Pensionsmyndigheten är problemen med tillgängligheten per telefon. Under våren 2010 förelåg stora svårigheter att komma i kontakt med Pensionsmyndigheten via telefon. Detta uppmärksammades även i media. Om problemen med tillgängligheten per telefon fortsätter eller är återkommande, kan det leda till att Pensionsmyndighetens övergripande informationsmål inte uppnås. I informationsuppdraget ingår att informationen till medborgarna ska förbättras och tillgängligheten via telefon är en del av detta.

Tabell 1 visar andelen kunder som fått svar inom fem minuter år 2009 för Försäkringskassan respektive år 2010 för Pensionsmyndigheten. Tabellen gör det tydligt att Pensionsmyndigheten hade stora problem framför allt under våren 2010.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
FK 2009	37	68	83	79	76	66	81	66	91	92	84	73
PM 2010	31	11	7	8	14	44	49	33	41	94	95	**

Tabell 1 Andel svar inom fem minuter, procent
 Källa: Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten,
 **uppgift saknas

En orsak till problemen med att nå Pensionsmyndigheten per telefon var att antalet inkommande samtal visade sig vara ungefär dubbelt så stort som den uppskattning som gjordes på grundval av volymer hos Försäkringskassan och PPM. Enligt Pensionsmyndigheten påverkades antalet samtal till viss del även av externa händelser. När pensionerna sänktes i början av året och när den allmänna självdeklarationen skickades ut, ökade informationsbehovet och därmed också antalet samtal till Pensionsmyndighetens kundservice.

Pensionsmyndigheten har tagit telefonköerna på största allvar, vilket inte minst utvecklingsprojektet ”Telefoni 2011” visar. Det huvudsakliga syftet med projektet är att utreda hur myndigheten ska kunna förbättra telefonservicen. Projektet visar att myndigheten inte enbart ser tillgängligheten som ett kortvarigt och övergående problem utan att tillgängligheten är en viktig fråga som måste lösas för att förhindra återkommande problem i framtiden. Under projektets gång har svarstiderna förbättrats radikalt, vilket tabell 1 visar. Under våren 2011 återstår att se om de förändringar Pensionsmyndigheten har genomfört även har påverkan på längre sikt.

Stora balanser – vändning i sikte?

En tanke bakom en enhetlig pensionsadministration är att effektivisera handläggningen av pensionerna och de pensionsrelaterade förmånerna⁴². För dem som till exempel ansöker om en förmån från Pensionsmyndigheten är kanske den främsta indikationen på en effektiv administration att handläggningen är skyndsam. Antalet ärenden som blir liggande och tiden det tar att handlägga dem är alltså en mycket kritisk fråga för verksamheten. Det handlar om att individer ska få de pengar de har rätt till i rimlig tid.

Under våren hade Pensionsmyndigheten problem med höga balanser. Med balanser menas här antal pågående ärenden per process. Pensionsmyndigheten definierar ett ärende som pågående från inkommande handling till avslut i handläggningssystemet. Det fanns flera olika orsaker till ärendebalansernas ökning. Vid myndighetsstarten fick Pensionsmyndigheten börja att arbeta med betydande ingående balanser av oavslutade ärenden övertagna från Försäkringskassan. En annan förklaring var att under våren, när det var som mest problem med tillgängligheten per telefon, togs resurser från pensionsadministrationen, och handläggningen av ärenden blev lidande.

Tabell 2 visar antal pågående ärenden för de processer som Pensionsmyndigheten ansvarar för. Tabellen visar att myndigheten hade problem med höga ärendebalanser framför allt under våren 2010, då även tillgängligheten per telefon var problematisk. Under sommaren och hösten har myndighetens balanser minskat i de flesta ärenden.

Ett exempel är bostadstillägg till pensionärer (BTP), som hade stort antal pågående ärenden under framför allt april till juli. Inkommande ärenden till BTP är ojämnt fördelat över året med stort inflöde under våren. De första månaderna av verksamhetsåret avslutades färre ärenden än vad som kom in, vilket ytterligare byggde upp ärendebalanserna under våren. Under sommaren och framför allt hösten bibehöll myndigheten antalet avslut av ärenden samtidigt som antalet inkommande ärenden minskade, vilket har lett till betydligt färre pågående ärenden under hösten. Allt tyder på att ärendebalanserna inom denna förmån för närvarande är under kontroll.

I regleringsbrevet för 2010 har myndigheten fått som mål att bland annat förbättra balanserna för ålderspensionsärenden i de fall pensionären bor eller har bott utomlands. Både ålderspension internationell (ÅP int.) och ålderspension utland (ÅP utl.)⁴³ visar på förbättrade balanser under hösten, vilket beror på ett betydligt ökat antal avslut under september till november. Vid årets början fanns knappt 8 000 ärenden som inte var påbörjade inom ÅP utland, varav de äldsta var från år 2008. I november är samtliga inkomna ärenden i handläggning och balanserna inom denna förmån är för närvarande under kontroll.

	Ingående balans 1/1	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov
BTP	13672	28204	31175	38988	49645	48345	44952	44176	36106	31266	24107	19179
EP sv.	**	**	3960	4495	5219	4809	4785	5337	5180	4714	4300	4059
EP utl.	**	**	1826	1664	1615	1532	1261	1257	1217	1001	997	943
ÅP nat.	19493	25764	26253	27365	26057	24395	21692	19591	19170	17691	17943	25670
ÅP int.	11269	12316	12485	13860	13636	13371	13456	13392	13026	11633	10618	10366
ÅP utl.	12315	12360	12214	13121	13080	12524	12603	12537	11981	10973	9367	8174
PP	18565	24143	27660	33138	35447	35755	31699	25082	21197	21741	23358	27673

Tabell 2

Antal pågående ärenden per process, månadsvis år 2010. Källa: Pensionsmyndigheten. ** uppgift saknas.
Bostadstillägg till pensionärer (BTP), Efterlevandepension (EP), Ålderspension (ÅP), premiepension (PP)

Ett annat mått på kvalitet i handläggning är hur snabbt ett ärende handläggs, så kallad handläggningstid. Pensionsmyndigheten befinner sig i slutskedet av arbetet med att fastställa nya definitioner för mått och mätetal inom detta område, och myndigheten räknar med att kunna rapportera handläggningstider i årsredovisningen för 2010. Dessutom arbetar myndigheten med att utreda hur den ska utforma sin serviceinformation gentemot pensionssparare och pensionärer.

4.4 Frågor att studera vidare

Mot bakgrund av vad som framkommit i genomgången av Pensionsmyndigheten har ISF identifierat följande frågor, som behöver studeras ytterligare.

Pensionsmyndighetens arbete med att förbättra informationen till pensionssparare och pensionärer är viktigt att följa. Förbättrad information om vad som påverkar den framtida pensionen är ett av huvudmotiven till att regeringen bildade myndigheten. En kommande uppföljning bör studera effekterna av Pensionsmyndighetens arbete med informationsuppdraget.

Administrationskostnaderna i ålderspensionssystemet är ytterligare en fråga som är viktig att följa. Förutom att minskade kostnader är ett motiv till bildandet av Pensionsmyndigheten är det viktigt att pensionssystemet är kostnadseffektivt och att redovisningen är transparent. Stora delar av pensionssystemet ska bära sina egna kostnader, och utvecklingen av dessa har därför betydelse för de framtida pensionerna.

En tredje fråga som är angelägen att följa närmare är samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan. Det är av stor vikt att samarbetet mellan myndigheterna fortsätter att utvecklas och utvärderas. En kommande utvärdering bör ske utifrån såväl ett verksamhetsperspektiv som ett kostnadsperspektiv.

Bilaga – Ordlista

Allmän pension	Statlig pension som Pensionsmyndigheten ansvarar för. Består av inkomst- och premiepension. För vissa ingår även tilläggs- och garantipension.
Bostadstillägg till pensionärer	Inkomstprövad del av grundskyddet kopplat till bostadskostnaden. Ska säkra att pensionärer med låg pension kan ha en rimlig bostadsstandard.
Garantipension	Del av den allmänna pensionen. Statligt finansierat grundskydd för dem som haft liten eller ingen arbetsinkomst under livet.
Inkomstpension	Huvudsakliga delen av den allmänna pensionen. Baseras på den sammanlagda inkomsten under hela livet. 16 procent av de pensionsgrundande inkomsterna avsätts till inkomstpension.
Pensionsgrundande belopp	Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår), studier och pliktjänst.

Pensionsgrundande inkomst (PGI)	Utgörs av löner, ersättningar från socialförsäkringssystemet och arbetslöshetsförsäkringarna.
Pensionsrelaterade förmåner	Efterlevandepension, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd m.fl..
Pensionsunderlag	Summan av PGI och pensionsgrundande belopp.
Privat pension	Frivilligt privat pensionssparande.
Premiepension	Del av den allmänna pensionen. 2,5 procent av de pensionsgrundande inkomsterna avsätts varje år till premiepension. Baseras på den sammanlagda inkomsten under hela livet. Premiepensionen är fonderad.
Tilläggs pension	Del av den allmänna pensionen. Ersätter ATP i gamla pensionssystemet. Kan ingå i den allmänna pensionen för dem som är födda mellan 1938 och 1953. Samt för dem födda före 1937.
Tjänstepension	Betalas in av arbetsgivaren. Ligger utanför den allmänna pensionen.
Ålderspension	Består av inkomst-, tillägs-, premie- och garantipension.

Noter

- ¹ Socialförsäkringen i siffror 2010, Försäkringskassan.
- ² Allmän pension (SOU 1990:76).
- ³ Allmän pension (SOU 1990:76).
- ⁴ Finansdepartementet har ansvar för lagstiftningen kring premiepensionen.
- ⁵ Inkomst- och taxeringsregistret (IoT), SCB.
- ⁶ Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår), studier och pliktjänst.
- ⁷ Skillnaden mellan summan av pensionsavgifterna (17,21 procent) och pensionsavgiften på pensionsunderlaget (18,5 procent) beror på att pensionsunderlaget är inkomsten efter avdrag för den allmänna pensionsavgiften på 7 procent. 18,5 procent av inkomsten efter avdraget på 7 procent motsvarar en avgift på 17,21 procent av hela inkomsten [$y * 17,21\% = 0,93 * y * 18,5\%$], där y = inkomst.
- ⁸ Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning 2009.
- ⁹ Pensionsskulden består dels av skulden till aktiva, dels av skulden till pensionerade. Skulden till aktiva är summan av alla aktiva individers pensionsbehållning. Pensionsskulden till pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv.
- ¹⁰ Budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1).
- ¹¹ I rapporten har vi valt att skilja mellan begreppen administrationskostnader och förvaltningskostnader. Begreppen används ofta som synonymer, men här har vi valt att använda administrationskostnader för de kostnader som genereras inom pensionssystemet samt i samband med administrationskostnadsuppdraget. Förvaltningskostnader har vi valt att använda för kostnader som genereras inom Pensionsmyndigheten.

- ¹² Orange rapport - Pensionssystemets årsredovisning 2009.
- ¹³ Försäkringskassan – Den nya myndigheten (SOU 2003:106).
- ¹⁴ Svårnavigerat? Premiepensionssparande på rätt kurs (SOU 2005:87).
- ¹⁵ Ny pension – Ny administration (SOU 2006:111).
- ¹⁶ Budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1).
- ¹⁷ Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009/10:175).
- ¹⁸ Budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1).
- ¹⁹ Se dir. 2008:52, dir. 2009:34 och dir. 2009:112.
- ²⁰ Budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1).
- ²¹ Förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.
- ²² Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende pensionsmyndigheten, 2009-12-17.
- ²³ Dnr S2009/1191/SF, S2010/4639/SF.
- ²⁴ 2 § förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.
- ²⁵ Se vidare Strategisk plan för Pensionsmyndigheten 2010-2013.
- ²⁶ För närmare beskrivning av Pensionsmyndighetens organisation se Arbetsordning för Pensionsmyndigheten (VER 2010-25).
- ²⁷ Arbetsordning för Pensionsmyndigheten (VER 2010-25).
- ²⁸ För närmare beskrivning av projekten se Strategisk plan för Pensionsmyndigheten 2010-2013.
- ²⁹ Pensionsmyndigheten definition av juridiskt tvingande är att dessa projekt måste myndigheten genomföra för att svara upp mot legala krav eller krav i regleringsbrev.
- ³⁰ Min Pension i Sverige AB är ett samfinansierat samarbete mellan staten och pensionsbolagen och är ett dotterbolag till Sveriges Försäkringsförbund.
- ³¹ Dnr S2009/3078/SF.
- ³² Dnr S2009/1191/SF.
- ³³ Dnr S2010/4639/SF.
- ³⁴ Strategisk plan för Pensionsmyndigheten 2010-2013.
- ³⁵ Se not 7.

- ³⁶ Se Pensionsmyndighetens budgetunderlag för åren 2011-2013 (VER 2010-29) samt Pensionsmyndighetens fördelning av förvaltningskostnader på de olika finansieringskällorna (VER 2010-180).
- ³⁷ Pensionsmyndighetens fördelning av förvaltningskostnader på de olika finansieringskällorna (VER 2010-180).
- ³⁸ Se Pensionsmyndighetens budgetunderlag för åren 2011-2013 (VER 2010-29) samt Pensionsmyndighetens fördelning av förvaltningskostnader på de olika finansieringskällorna (VER 2010-180).
- ³⁹ För mer detaljerad beskrivning se Försäkringskassans årsredovisning 2009 samt Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2009.
- ⁴⁰ Försäkringskassans årsredovisning 2009 samt Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2009.
- ⁴¹ Uppgifterna kommer från Pensionsmyndigheten.
- ⁴² Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende pensionsmyndigheten, 2009-12-17.
- ⁴³ ÅP internationell gäller personer som tjänat in hela eller delar av sin förvärvsinkomst utomlands, men numera bor i Sverige. ÅP utland gäller personer som tjänat in sin förvärvsinkomst i Sverige, men numera bor utomlands.

isf

INSPEKTIONEN FÖR
SOCIALFÖRSÄKRINGEN

adress Box 202, 101 24 Stockholm *besöksadress* Fleminggatan 7
telefon 08 58 00 15 00 *fax* 08 58 00 15 90 *e-post* registrator@inspsf.se *webb* www.inspsf.se